

Nescio in Rhenen.

Jullie hoorden zojuist Les Bourgeois van Jacques Brel. Dat chanson borrelde bij mij op toen ik een paar jaar geleden Titaantjes herlas. Nadat ik vernam dat beeldend kunstenaar Willeke van Ravenhorst van plan was een standbeeld voor Nescio te zetten op het Rhenens viaduct. Nescio had daar zo'n eeuw geleden uitgekeken over het Spoorgat. Dat stond in Titaantjes, een van zijn bekendste verhalen. Op het viaduct peinsde hij over zijn vrienden, over zichzelf en wat van hen was geworden. Net als Jacques Brel een halve eeuw later deed in zijn chanson.

Dat een van onze grootste schrijvers een plek krijgt in Rhenen is niet voor zijn tijd. In andere plaatsen zijn Nesciostraten. Vooral Nijmegen en Amsterdam, waar Koekebakker (de ik-figuur van Nescio) en zijn vrienden Kees Ploeger, Hoyer, Bavink en Bekker hun diepzinnige gesprekken hielden. Tussen Amsterdam en IJburg herinnert de Nesciobrug aan de wandelingen van de vrienden over de Diemerzeedijk. In het Oosterpark staat een bank met de Titaantjes (Bavinck, Hoyer en Koekebakker) van beeldhouwer Hans Bayens. Maar in Rhenen herinnert niets aan Nescio. Terwijl Nescio Rhenen in Titaantjes zelfs betitelt als 'de hoofdstad der wereld'.

Willeke van Ravenhorst wil in dit tekort voorzien door een bijzonder beeld te maken. Van brons, hol aan de achterkant met uitsparingen op de plek van de ogen. Je kunt je straks letterlijk in Nescio verplaatsen en door zijn ogen het Spoorgat in kijken. Een leuk idee, en dat vinden ook Mies Bouwman en schrijver Jan Siebelink. Ik noem twee namen uit het **comité van aanbeveling van de Stichting Beeld Nescio in Rhenen.**

Ook burgemeester Hans van der Pas heeft zich bij hen aangesloten. En dat is maar goed ook, want we hebben zijn adviezen hard nodig. We zijn namelijk een paar onverhoedse planologische hobbels tegengekomen. Zo is een omgevingsvergunning nodig, die nogal ingewikkeld is. Het is namelijk de vraag van wie de grond is waar het beeld komt te staan.

Het viaduct en de weg eroverheen zijn van de provincie Utrecht. Ook de Lijnweg onder het viaduct is een provinciale weg. En om het nog ingewikkelder te maken: de pilaren die het viaduct dragen zijn waarschijnlijk van de Nederlandse Spoorwegen. Kortom: er praten nogal wat instanties mee. Onze stichting heeft daarom een adviesbureau in de arm genomen. De Spoorwegen zijn overigens een van de sponsors van dit plan. Op het viaduct starten NS-wandelingen en onze bronzen Nescio wordt ook startpunt van de Schrijverspadroute naar Dieren. In de afgelopen tijd hebben we diverse financiële bronnen aangeboord. Na een laatste crowdfunding in Rhenen kunnen we straks Willeke van Ravenhorst de opdracht verstrekken.

Wie zijn wij? De Stichting Beeld Nescio in Rhenen wordt gevormd door Hanjo van Laar (penningmeester) en Kees Waiboer (secretaris). De eerste voorzitter, Annemarieke Gerlofs, moest in 2013 wegens persoonlijke omstandigheden stoppen. Kees en Hanjo zochten een vervanger en die vonden ze bij de bar van de Hof van Rhenen. Daar stond ik. En na twee of drie consumpties was ik bereid alles te geloven wat ze zeiden. En ook dat ik was voorbestemd om voorzitter van hun stichting te worden.

Het idee van Willeke van Ravenhorst staat op onze **website Stichting Beeld Nescio in Rhenen**. Wat er niet op staat is dat het plan voor een borstbeeld op het viaduct zo'n 25 jaar

geleden al werd geopperd door de Rhenenaar Pim Strous. In 'Oud Rhenen', het blad van onze historische vereniging, onderzocht hij welke relatie er was tussen Rhenen en Nescio, pseudoniem voor Jan Hendrik Frederik Grönloh.

Dat Frits Grönloh op zijn omzwervingen ook werkelijk in Rhenen was en op het viaduct stond is duidelijk. Maar verder is het lastig fictie en feiten in Titaantjes te scheiden. Want woonden de vrienden, Bavink en Bekker, hier ooit echt in dat 'villaatje op de berg'? Vertaalde Bekker daar Dante en schreef hij zeven gedichtjes over Rhenen? En werkte de schilder Bavink daar jarenlang met tussenpozen aan zijn schilderij 'Gezicht op Rhenen'? Waarna hij, toen het klaar was, het doek met een bot mes knipte in 64 precies gelijke rechthoekige stukjes?

Pim Strous kwam er niet achter. Hij kreeg indertijd geen toestemming de Grölohdocumentatie van het Nederlands Letterkundig Museum in te zien. Wel vond hij een ansichtkaart uit Rhenen, die Frits Grönloh in 1904 had verstuurd aan zijn vrouw Agathe Tiket. En hij vond iets opmerkelijks: een vroegere versie van Titaantjes. Met daarin veel details over een bezoek van Grönloh aan Rhenen, die in de latere definitieve versie zijn geschrapt.

Uit die eerste versie blijkt dat Koekebakker, Nescio dus, en zijn vriend Bekker niet uitstapten op station Rhenen, maar in Kesteren. Daarvandaan wandelden ze op een smoorhete dag naar de veerpont van Rhenen. Al die tijd zagen ze voor zich het stadje tegen de berg. Iets dat Nescio prachtig beschrijft in Titaantjes. En misschien heeft dit beeld van Rhenen de schrijver later geïnspireerd tot een verhaal over het schilderij 'Gezicht op Rhenen' en de naderende waanzin van Bavink.

Pim Strous vertelt dat hij met veel moeite toch een paar feiten boven tafel kreeg. Want de Erven Grönloh waren niet scheutig met informatie. Dat lijkt overigens in de lijn van Nescio, die ooit tegen een journalist zei: 'Schrijft u over mij maar niks'. [Het artikel van Pim Strous staat in Oud Rhenen uit 1993.](#)

Titaantjes, wie kent het niet? In mijn middelbare schooltijd zag je het op de boekenlijsten. Want met krap 30 pagina's had het een aangename lengte. Zelfs korter dan die andere topper: Oeroeg, van Hella Haasse, 100 pagina's dik. Al is het de vraag of scholieren zich bij Titaantjes kunnen inleven in een terugblik van een middelbare man op zijn leven en dat van zijn vrienden.

Begrijp je op die leeftijd waarom Gerard Reve Nescio de grootste Nederlandse schrijver noemde? En dat twee generaties na hem Özcan Akyol, schrijver en columnist van De Gelderlander en andere Persgroepbladen hem dit nazegt?

Nescio wordt wel een schrijvers schrijver genoemd. Hoog gewaardeerd onder vakgenoten. Ondanks zijn bescheiden oeuvre scoort Nescio goed in een verkiezing van de Maatschappij voor Nederlandse Letterkunde. Multatuli, Joost van den Vondel en W.F. Hermans staan bovenaan. Nescio op plaats 14. Ter vergelijking: de favorieten van middelbare scholieren uit de jaren '60, Jan Wolkers en Jan Cremer, vind je terug op de plaatsen 35 en 105.

Waarover gaat het in Titaantjes? Waar bij Nescio meestal over gaat: het inleveren van je idealen en jeugdromen voor een baantje-met-brood-op-de-plank. Jullie hoorden zojuist Les Bourgeois van Jacques Brel. Een lied over jonge dromers die spugen op de zelfvoldane, gearriveerde burgerij. Maar een half leven later klagen diezelfde dromers-van-toen over de

hangjeugd die hen bespuugt en volgevreten burgers noemt. Daarom zong Jacques Brel in mijn hoofd toen ik Titaantjes weer las.

Ook Frits Gröhnloh ervoer die innerlijke strijd tussen hooggestemde idealen en de dagelijkse werkelijkheid. Hij sloot zich aan bij de socialistische SDAP. Maar hij deed meer. Niet ver van Amsterdam lag de idealistische tuinbouwkolonie Walden van Frederik van Eeden. Ook Frits Gröhnloh had samen met zijn vrienden (de latere Titaantjes) grond gekocht. Maar hun utopische gemeenschap Tames kwam niet van de grond.

Intussen kwam hij aan de kost op een handelskantoor. Tussen 'die vreselijk belangrijke heren', zoals hij hen in Titaantjes beschrijft. Maar dat verhinderde hem niet om uiteindelijk op te klimmen tot directeur van deze Holland-Bombay Trading Company.

Viaduct Rhenen Nescio

Deze avond in het Cultuurcafé is voor onze stichting de start van een **crowdfunding**. We willen ook in de komende maanden Nescio-kenners uitnodigen, die misschien meer kunnen vertellen over de relatie tussen de schrijver en Rhenen. We nodigen Willeke van Ravenhort uit om te vertellen over haar beeld. We gaan samen met onze bibliotheek acties optuigen. En meer.

Kortom, wie met ons mee wil denken, ideeën heeft, is welkom. En als je niks wilt missen, houd dan komende maanden de website van het cultuurplatform in het oog en de lokale kranten.